

Nr 7.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 30 juni 1933 (nr 472) om förbud mot politiska uniformer; given Stockholms slott den 30 november 1934.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen antaga härvid fogat förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 30 juni 1933 (nr 472) om förbud mot politiska uniformer.

GUSTAF.

Gustav Möller.

Förslag

till

L a g

**angående fortsatt giltighet av lagen den 30 juni 1933 (nr 472)
om förbud mot politiska uniformer.**

Härigenom förordnas, att lagen den 30 juni 1933 om förbud mot politiska uniformer, vilken lag gäller till och med den 30 juni 1935, skall äga fortsatt giltighet efter sistnämnda dag till och med den 30 juni 1938, dock att slutbestämmelsen i lagen från och med den 1 juli 1935 skall hava följande lydelse:

Å förseelse, som under lagens giltighetstid begåtts, skola jämväl efter den 30 juni 1938 tillämpas de i lagen meddelade bestämmelser.

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför
Hans Maj:st Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 5 oktober 1934.*

Närvarande:

Ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden UNDÉN, SCHLYTER, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, VENNERSTRÖM, LEO, ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Efter gemensam beredning med chefen för justitiedepartementet anför chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller:

Den 30 juni 1935 utlöper giltighetstiden för lagen den 30 juni 1933 (nr 472) om förbud mot politiska uniformer. Statsmakterna hava alltså att dessförrinnan taga ställning till frågan om nämnda lagstiftnings förnyande. Jag anhåller nu att få anmäla denna fråga.

Enligt berörda lag äger Konungen, där det för upprätthållande av allmän ordning och säkerhet finnes påkallat, förbjuda bärande av uniform eller liknande klädedräkt, som tjänar att utmärka bärarens politiska meningsriktning, och skall sådant förbud jämväl avse uniformsdel, armbindel eller annat därmed jämförligt i ögonen fallande kännetecken.

Genom kungörelse den 20 juli 1933 (nr 481) om förbud mot politiska uniformer har förbud meddelats i överensstämmelse med lagens stadganden.

Redan 1934 års riksdag hade att taga ställning till frågan om lagens fortbestånd. I en av herr Meyerhöffer m. fl. inom andra kammaren väckt motion (nr 130) yrkades nämligen, att riksdagen ville besluta omedelbart upphävande av lagen. Vid samma riksdag uppkom jämväl fråga om ändring av lagen i visst hänseende. Sålunda yrkades i motioner i första kammaren av herr Johan Bernhard Johansson m. fl. (nr 157) och i andra kammaren av herr Lindman m. fl. (nr 334), att riksdagen måtte besluta ett tillägg till första stycket i lagen av innebörd, att från det däri stadgade förbudet undantoges blågul armbindel, blågult marskalksband och blågul kokard, icke försedda med politiskt kännetecken samt burna på vedertaget sätt för att utmärka funktionärskap. Såsom motiv för detta yrkande anfördes, att tolkningen av lagen visat sig förenad med vissa svårigheter. Bland annat hade ovisshet uppstått, huruvida uniformsförbudet avsåge även armbindel, marskalksband eller kokard i blågula färger utan något partipolitiskt kännetecken, burna enligt vedertaget skick som funktionärstecken. För nationell känsla måste det anses stötande att rätten att bära fosterlandets färger på sätt, som av gammalt brukats, över huvud taget kunde ställas under diskussion.

Första lagutskottet avstyrkte i utlåtande den 4 maj 1934 (nr 59) yrkandet i den förstnämnda motionen, enär enligt utskottets mening lagen varit till nytta i de hänseenden som åsyftades med densamma samt lagen alltjämt torde vara behövlig. Börande yrkandet i de båda övriga motionerna erinrade utskottet i utlåtandet hurusom det vore bekant, att personer, vilka vid politiska möten, där de enligt uppgift haft vissa särskilda funktioner att fylla, burit blå-

gula armbindlar, blivit efter åtal dömda till ansvar för överträdelse av lagen. Genom två nyligen meddelade utslag hade emellertid Svea hovrätt befriat från ansvar. Då hovrättens utslag, som vunnit laga kraft, torde tillgodose de uti dessa båda motioner framförda synpunkterna, hemställde utskottet, att motionerna icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Vad första lagutskottet sålunda anfört godkändes av riksdagen.

För att erhålla utredning om uniformslagens verkningar anmodade jag i skrivelse den 1 juni 1934 samtliga länsstyrelser att avgiva redogörelse för de erfarenheter, som vunnits ifråga om tillämpningen av den med stöd av lagen utfärdade kungörelsen den 20 juli 1933.

Av de inkomna yttrandena framgår, att uniformsförbudet blivit i stort sett åtlytt och att å de orter, där tidigare bruket att bära politiska uniformer förekommit, genom förbudet den anledning till oroligheter undanröjts, som detta bruk innebär. Förutom i Stockholm, där åtskilliga ej till antalet uppgivna överträdelser av förbudet beivrats, ha inom landet under den tid yttrandena avse inalles 48 personer åtalats för sådana överträdelser, därav inom Östergötlands län 3, inom Blekinge län 3, inom Malmöhus län 12, inom Göteborgs och Bohus län 7, inom Älvsborgs län 13, inom Skaraborgs län 7, inom Örebro län 2 och inom Gävleborgs län 1. Uppgifter om de inom Skaraborgs och Gävleborgs län åtalade personernas politiska meningsriktning saknas. Alla övriga ha varit nationalsocialister.

Länsstyrelserna i Hallands, Värmlands, Västmanlands och Västernorrlands län, vilka direkt uttalat sig i frågan om den nu gällande lagstiftningen efter utgången av dess giltighetstid bör förnyas, hava samtliga tillstyrkt en dylik förnyelse. Uttalanden av denna innebörd hava även avgivits av åtskilliga underordnade polismyndigheter i yttranden, vilka från dem infordrats av länsstyrelserna.

Emellertid hava tillika från åtskilliga av de hörda myndigheterna önskemål framställt om vissa förtydliganden i den nu gällande lagen.

Sålunda hava en del myndigheter, bland dem länsstyrelserna i Älvsborgs och Västernorrlands län samt polismästaren i Stockholm, ansett det i lagen förekommande uttrycket »uniformsdel, armbindel eller annat därmed jämförligt i ögonen fallande kännetecken» böra förtydligas.

Några av myndigheterna ha föreslagit, att i en förnyad lagstiftning den frågan måtte regleras, huruvida funktionärer vid politiska sammankomster äga rätt att bära funktionärstecken, varigenom tillika ådagalägges anslutning till politisk meningsriktning.

Polismästaren i Stockholm har härom anfört:

Det är sedan gammalt vanligt, att, då ett större antal människor samlas å någon plats för deltagande i demonstrationståg eller för avhörande av föredrag, anordnaren av demonstrationståget eller sammankomsten uppdrager åt ett större eller mindre antal personer att gå den församlade menigheten tillhanda med upplysningar, att sälja skrifter eller att från allmänheten upptaga penningbidrag. Dylika funktionärer pläga försees med armbindel eller annat kännetecken. Men förhållandena hava så utvecklats, att de politiska partierna antagit ett vart sitt eget utmärkelsetecken. Det tecken, som

är avsett att utmärka funktionären, utmärker följaktligen i realiteten också hans politiska meningsriktning. Därest ifrågakomna förbud skall gälla även efter den 30 juni 1935, torde kungörelsen bära så förtydligas, att av dess föreskrifter klart framgår, huruvida armbindlar och därmed jämförliga kännetecken, som samtidigt utmärka viss politisk meningsriktning och ovan antydda funktionärsegenskaper, skola omfattas av förbudet eller icke.

I senare fallet är tillika önskvärt, att begreppet »funktionär» klarlägges. Ett funktionärstecken bör ha till ändamål att tjäna såsom legitimationstecken för dem, som på uppdrag av tillställningens anordnare ha att på ovan angivet sätt träda i förbindelse med allmänheten. För sådana i tillställningen deltagande funktionärer, som icke ha till uppgift att träda i direkt förbindelse med allmänheten — exempelvis fanvakter och talarstolsvakter — föreligger icke behov av legitimation och följaktligen icke heller av något utmärkelsetecken. Därest klarhet icke härutinnan skapas, torde genom missbruk av funktionärsbegreppet förbudet kunna i avsevärd omfattning göras verkningslöst.

Överståthållarämbetet har i sitt utlåtande berört de av polismästaren sålunda framhållna svårigheterna vid kungörelsens tillämpning. I de ej sällan förekommande fall, då funktionärer vid politiska sammankomster burit kännetecken, som utmärkt ej blott deras berörda egenskap utan även deras politiska meningsriktning, hade tvekan uppkommit, huruvida inskridande mot vederbörande bort ske för förseelse mot ifrågavarande kungörelse. Med hänsyn därtill syntes måhända påkallat att i en blivande ny kungörelse i ämnet meddela bestämmelser beträffande dylika fall. Därvid syntes lämpligen bära bestämmas, att sedvanliga funktionärstecken i form av armbindlar icke skulle hemfalla under förordningen, även om tecknen skulle komma att angiva den meningsriktning, som funktionärerna representerade. Till förhindrande av kringgående borde ett medgivande därtill emellertid förknippas med möjlighet för ordningsmakten att giva föreskrift om vem som skulle anses såsom funktionär och om dessas antal m. m.

Länsstyrelsen i Uppsala län har meddelat, att i åtskilliga fall vid offentliga möten av olika slag ordningsmän eller marskalkar varit försedda med blågula armbindlar eller skärp, utan att detta från åklagares eller polismyndighets sida föranlett någon åtgärd med åberopande av kungörelsens bestämmelser, samt att, om så skett, tillämpningen sannolikt skulle ansetts stötande för det allmänna rättsmedvetandet.

I en till denna länsstyrelses yttrande fogad skrivelse från polismästaren i Uppsala har denne anfört, bland annat, att i fall, då fråga varit om begagnande av armbindlar vid politiska sammankomster, vederbörande ledare av sammankomsterna inhämtat polismyndighetens anvisningar därutinnan, vilka anvisningar följts.

Länsstyrelsen i Västmanlands län har yttrat, att på en del håll tvekan tycktes råda om lagens tillämpning i fråga om utmärkelsetecken för funktionärer (ordningsmän eller dylika) vid politiska möten, särskilt som dessa tecken ofta genom sin färg eller på annat sätt utmärkte särskild partianslutning. Det syntes därför önskvärt, att i samband med frågan om utsträckt

giltighetstid även toges i övervägande möjligheten av ett förtydligande av lagens innebörd i detta avseende.

I ett av denna länsstyrelse infordrat yttrande har polischefen i Västerås meddelat, att han på förfrågan av allmänna valmansförbundets avdelning i staden förklarar hinder ej möta för dess funktionärer att vid möte bära blågula armbindlar samt att magistraten på begäran av arbetarkommunen fastställt modell till armbindlar för ordningsmän vid demonstrationståg, bestående av rött band med ordet »ordningsman» anbragt därå.

Ytterligare är att omnämna, att stadsfiskalen i Halmstad påpekat, att i lagen bestämmelser saknas om hur det skall förfaras med persedel, som dömts förbruten.

*Departements-
chefen.*

Av myndigheternas yttranden framgår, att det i kungörelsen meddelade förbudet i stort sett blivit åtlytt. Å orter, där tidigare vissa politiska grupper visat en alltmer tilltagande benägenhet att i propagandasyfte eller för att eljest manifesteras sin politiska åskådning uppträda i uniform, har detta bruk efter förbudets införande märkbart avtagit, ja, å flertalet orter helt försvunnit. Att detta varit till gagn för allmän ordning och säkerhet har vitsordats av polismyndigheterna å dessa orter. Förbudet torde även hava bidragit till att förhindra införandet av berörda bruk till andra delar av landet. Då frågan om lagstiftning på detta område bragtes inför 1933 års riksdags prövning, framhöll jag, på skäl som jag i det propositionen bifogade statsrådsprotokollet för den 12 maj 1933 närmare utvecklade, hurusom det syntes önskvärt att i tid stävja uniformsbruket. Det av mig angivna syftet med lagstiftningen synes alltså hava blivit uppnått. Emellertid saknas det icke anledning befara att, därest lagstiftningen på detta område upphör, uniformsbruket åter skall komma att utöva lockelse å vissa politiska gruppbildningar. På grund därav föreslår jag, att denna lagstiftning fortfarande upprätthålles under ytterligare tre år.

Av redogörelsen för innehållet i myndigheternas yttranden har framgått, att en viss tvekan försports rörande den rätta innebörden av det i lagen förekommande uttrycket »uniformsdel, armbindel eller annat därmed jämförligt i ögonen fallande kännetecken». Med anledning härav får jag erinra om vad jag vid framläggandet av förslag till lagstiftning på detta område yttrade, nämligen att av förslaget framginge, att bärandet av tecken, som ej kunde anses jämförliga med de i lagtexten angivna, t. ex. smärre märken, icke skulle kunna drabbas av ett förbud. Vad jag sålunda yttrade återgav första lagutskottet i sitt utlåtande den 1 juni 1933 (nr 53) utan att däremot framställa erinran. Såvitt den nu föreliggande utredningen ger vid handen, har lagtillämpningen icke heller gått i annan riktning. Vid sådant förhållande synes mig något förtydligande av lagtexten i detta hänseende icke erforderligt.

Vad därefter angår den av vissa myndigheter berörda frågan om funktionärsteckens undantagande från förbud enligt lagen, får jag anföra följande. I sitt förenämnda till 1933 års riksdag avgivna utlåtande yttrade första lag-

utskottet, att då vid politiska demonstrationer fungerande ordningsmän borde äga möjlighet att bära kännetecken på denna sin egenskap utan att därigenom anses bryta mot förbudet, det torde vara lämpligt att polismyndigheterna för sådant ändamål fastställde ett för samtliga politiska organisationer gemensamt tecken i form av armbindel i viss färg eller dylikt. Jag hänvisar ock till första lagutskottets i det föregående refererade yttrande vid 1934 års riksdag.

Enligt min mening avser förevarande lag överhuvud icke att lägga hinder i vägen för bärande av armbindel eller därmed jämförligt tecken till utmärkande av funktionärskap. En annan sak är, att dylika funktionärstecken, exempelvis vid en politisk sammankomst, kunna anläggas i den omfattning eller under sådana förhållanden i övrigt, att tydlig avsikt föreligger att kringgå förbudet mot bärande av kännetecken, som tjänar att utmärka politisk meningsriktning. Lika litet som myndigheterna behöva tveka att ingripa vid en sådan under falskt sken av funktionärskap framträdande manifestation av viss politisk åskådning, lika litet torde de, efter den erfarenhet de under lagens hittillsvarande tillämpning vunnit, behöva sväva i tvivelsmål om hur de böra ställa sig till en lojal användning av funktionärstecken. Någon särskild lagbestämmelse i detta avseende synes mig följaktligen icke erforderlig.

På förekommen anledning får jag i detta sammanhang såsom min mening uttala, att en särbestämmelse än mindre är av nöden för att från ett förbud enligt lagen undantaga det fall, att valsedelutdelare enligt vedertaget bruk uppträder med band eller dylikt kännetecken, angivande för vilket parti vederbörande utdelar valsedlar.

Slutligen vill jag framhålla, att det av stadsfiskalen i Halmstad gjorda påpekandet avser en fråga, som kan regleras i administrativ väg.

I anslutning till den sålunda uttalade uppfattningen har jag låtit inom socialdepartementet upprätta *förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 30 juni 1933 (nr 472) om förbud mot politiska uniformer*. Detta lagförslag innehåller allenast, att dagen för lagens upphörande förskjutes till den 30 juni 1938 samt att slutbestämmelsen jämkas i anslutning till denna ändring.

Föredraganden hemställer härefter, att lagrådets utlåtande över ifrågasvarande lagförslag, av den lydelse bilaga¹⁾ till detta protokoll utvisar, måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas medelst utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

Viking Nilsson.

¹⁾ Denna bilaga, vilken är lika lydande med det vid propositionen fogade lagförslaget, har här uteslutits.

*Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den
25 oktober 1934.*

Närvarande:

justitierådet APPELBERG,
regeringsrådet KELLBERG,
justitieråden GEIJER,
BAGGE.

Enligt lagrådet tillhandakommet utdrag av protokoll över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 5 oktober 1934, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till *lag angående fortsatt giltighet av lagen den 30 juni 1933 (nr 472) om förbud mot politiska uniformer*.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av hovrättsassessorn Enar Eckerberg.

Lagrådet lämnade förslaget utan anmärkning.

Ur protokollet:
Ragnar Kihlgren.

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms
slott den 30 november 1934.*

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden
WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, VENNERSTRÖM, LEO, ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Efter gemensam beredning med t. f. chefen för justitiedepartementet, statsrådet Levinson, anmäler chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller, lagrådets den 25 oktober 1934 avgivna utlåtande över det den 5 i samma månad till lagrådet remitterade förslaget till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 30 juni 1933 (nr 472) om förbud mot politiska uniformer och hemställer, att förslaget, som av lagrådet lämnats utan anmärkning, måtte, jämlikt § 87 regeringsformen, genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Wilhelm von Schwerin.